САҤА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 46 (8641). МУУС УСТАР 19 КҮНЭ. ЧЭППИЭР. СЫАНАТА—1 СОЛК. 10 ХАРЧЫ.

● УЛУУС ДЬАҺАЛТАТЫГАР

ИРДЭБИЛ УОННА ЭППИЭТИНЭС...

Муус устар 17 күнүгэр улуус дьаһалтатын Сэбиэтин уочараттаах мунньаҕын улуус баһылыга А. А. ШАДРИН ыытта. Барыта 7 боппуруос көрүлүннэ. Олортон «2001—2002 сс. кыстык сезонугар бэлэмнэниигэ ыытыллар дьаһаллар тустарынан» дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба управлениетын начальнига, улуус баһылыгын солбуйааччы В. И. НОВГОРОДОВ информацията улахан кэпсэтиини таһаарда.

Тоҕо? Дьэ, итинник ыйытыы бүгүн элбэх буолла. Бастатан, кыстыгы быһаарар улууска бу соҕотох тэрилтэ кэлэр кыстыкка хайдах-туох бэлэмнээҕэ киһи барытын долгутар. Онуоха ЖКХ управлениетыттан дьаһалта былааннарыгар хас биирдии нэһилиэктэринэн туох үлэ ыытыллыахтааҕын сиһилии ыйан оҥоһуллубут. Холобур, былырыын инвестиционнай бюджеккэ көрүллүбүт 6 объекттан быйыл иккитигэр, ол эбэтэр Дириҥ агро-оскуолатын уонна Мугудай нэһилиэгин котельнайдарыгар ситэрэн үлэлэр барыахтаахтар.

Чурапчы орто оскуолатын котельнайын реконструкциялаан II-с кварталы холбооһун былааннанар. Кыра котельнайдары тохтотон киин котельнайдарга холбооһун үлэлэрэ Төлөйгө, Чакырга, Хайахсыкка барыахтаах. Олору сэргэ үгүс нэһилиэктэргэ теплотрассалары сагаһыы, гараж уонна баанньык тутууларын ыытыы көрүллүбүт. Аны чааһынай дьиэлэри киин трассаҕа холбооһун эрдэ 100 малга киирбит буоллаҕына, быйыл итини 300-кэ оҥорорго былааннанар.

Көстөрүн курдук, управление ыытар үлэтэ, хайысхата элбэҕэ, киэҥэ иһэр. Быһата, быйыл итинэн 39 объекка үлэ барыахтаах, ол иһигэр 22-тэр капитальнай өрөмүөн ыытыллыахтаах, 7 гараж, 5 котельнай саҥа тутуллуохтаах, 2,5 км усталаах саҥа трасса тардыллыахтаах. Барыта 13,5 мөл. солк. үлэ барыахтаах.

Дакылаатчыт түмүгэр тэрээһин өттүгэр тохтоото. Ол эбэтэр, быйыл хас биирдии объекка сакаасчыт уонна бэдэрээччит икки өттүттэн дуогабар түһэрсэн үлэлэһиэхтээхтэригэр итэҕэйэ ол түмүгүнэн технический акт оҥоһуллуохтааҕар болҕомтону туһаайда.

Информация сүмэһинэн ыйытыы, чуолкайдаһыы үгүс буолла. Олортон сүрүннэрэ маннык:

—Былырыын хайа да сыллааҕар элбэх үп-харчы көрүллүбүтэ, ол эбэтэр 11 мөл. солк. үлэлэммитэ. Оттон иккис өттүгэр быйылгы кыстыкка хайа да сыллааҕар элбэх саахаллааһын таҕыста. Тоҕо, туохтан?

—Биир өттүнэн үбүлээһини тиийбэт дэнэр, иккис өттүнэн тоҕо элбэх гараһы, баанньыгы да тутууну былааннаабыт?

—Үлэлии турар котелларды таһааран баран, сыл ахсын саҥаны туруоруунан үлүһүйэр мода буолла. Тоҕо оннугуй?

Бастакы ыйытыыга, үгүстэр бэлиэтээбиттэрин курдук, биирдик эппиэттэннэ—үлэһиттэр халаатыыларыттан, өрөмүөн үлэлэрэ ситэ ыытыллыбаттарыттан диэн. Иккис, үһүс ыйытыыларга дакылаатчыт эппиэттээн көрдө эрээри, ылыныллыбата, өйдөммөтө даҕаны. Ити курдук үгүс аварийнай дизеллэр булуллубуттара эрээри, холбоммотторо эбэтэр үлэлиир туруктара суоҕа кириитикэлэннэ. Оттон суох сирдэригэр, ордук нэһилиэктэр оскуолаларыгар, олору биир оҥорор уонна үлэлэтэр туһунан уураахха эбии пуун киирдэ.

Тустаах боппуруоска тыл эттилэр: нэһилиэктэр баһылыктара А. П. Старостин, Д. Ф. Барашков, В. В. Никонов, улуус баһылыгын бастакы солбуйааччы П. Н. Мишкин, баһылыгы солбуйааччы И. И. Яковлев. Кинилэртэн бу тэрилтэни кырытыйдыыр П. Н. Мишкин:

—Кыстыкка бэлэм—сытыы боппуруоспут, оннук тылын суолталаах. Ирдэбил биир оннук туруохтаах. Быйылгы кыстыкка 16 нэһилиэктэн 6 нэһилиэккэ саахаллааһын тахсыбыта. Электрическэй ситим үлэлиэн эрэ улахан, киин объектар тоҕмотулар. Оттон былырыын 11 мөл. солк. үлэ барбыта. Быйыл 13 мөл. солк. үбү көрөбүт. Бэдьүүһэ эмиэ хайдах буолуой? Быйылгы кыстык уруок буолуохтаах,—диэтэ.

Тустаах боппуруос сүмэһинэн уураах ылыллына, кэлэр кыстыкка бэлэмнээһиҥҥэ улуус комиссията бигэргэннэ, кыстыкка бары объектары балаҕан ыйын 1 күнүгэр диэри бэлэм оҥорорго сорудахтанна.

«Оҕолор сыстыганнаах ыарыыларын утары профилактическай үлэ уонна олору кэбүтүөн сөптөөх объектар (эт уонна үүт оҥоһуктарга сыһыаннаахтарга) санитарнай туруктарын туһунан» боппуруоска информацияны улуустааҕы СЭН киинин кылаабынай врачыһа С. В. ГОТОВЦЕВА оҥордо. Улууска үүтү тутууга, астааһыныга сайынгы ыйдарга 1 киин завод, 13 арыы сыахтара, 3 үүтү тутар, 6 сепаратордыыр пуунар аһыллан үлэлиэхтээхтэр. Итилэртэн арыы сыахтарыгар муус угуллубут, санитарнай ыраастааһын профилактическай үлэлэрэ ыытыллыбыт. Хайахсыкка арыы сыаҕын муостата бетоннаммыт. Бу күннэргэ 8 арыы сыаҕа үүтү тутууну саҕалаабыт. Күҥҥэ олорго 7-8 тонна үүт астанар.

Чакырга, Кытаанахха үлэһиттэр мед-көрүүтүн барбака үлэни саҕалаабыттар, сыахтар санитарнай туруктара эмиэ эппиэттээбэт. Дириҥ, Арыылаах сыахтарыгар элбэх үлэ эрэйиллэр диэн буолла. Үгүс сирдэргэ электро-уот бара-бара холбонорунан, температурнай режим тутуһуллубат. Объектарга туттуллар техническэй уонна иһэр уу хаачыстыбата мөлтөх. Итилэр түмүктэригэр СЭН киинэ ыыппыт бэрэбиэрэкэлэрэ көрдөрөрүнэн, иһиккэ-хомуоска, онно үлэлээччи дьоннон уонна сорох бородуукуйаларга оһоҕос палочкалара булуллубут, дьон сүтүллүбүт чахчылара холобурданна.

Итилэргэ олоҕуран, тустаах итэҕэстэри туоратарга, олору таһаарбат иниттэн сөптөөх дьаһаллары ылары сыаллаан нэһилиэктэр баһылыктарын, тустаах сыһыаннаах тэрилтэлэр салайааччыларын эбээһинэстиир уураах ылылынна.

«Тыа хаһаайыстыбаларын бородуукуйаларын соҕотуопкалааһын туругун туһунан» Маарыкчааннааҕы уонна Сылаҥнааҕы потребобществолар председателлэрэ А.Г. ГРИГОРЬЕВА, Д.В. АРЕПИН иһитиннэрдилэр. Улууска баар үс потребобществоларынан 3000 тонна үүт соҕотуопкаланыахтаах. Онуоха бары нэһилиэктэринэн хас биирдии туттарааччылары кытта дуогабардар түһэрсиллибиттэр. Кредит үбэ быйыл олунньуга 5,5 мөл. солк. уонна кэлин 7,5 мөл. солк. кэлин түһэтиллэ сылдьара кэпсэннэ. Сылаҥҥа эрэ ааспыт сыл бүтүүтэ бу сылга иккис кэлин кредит түһэтиллэн онно үлэ барбыта этилиннэ.

Аахсыы, төлөһүү. Маныаха үүтү туттарааччылары кытта үксэ табаарынан кредитинэн төлөһүү баран эрэр сыыһа уонна омсолоох саҕалаһын быһыытынан сыаналанна. Дьону уу харчынан төлөбүрү оҥоруу интэриэстиирэ санатылынна. Онон бу боппуруоска хара ааныттан чааһынайдык сыһыаннаһар, үбү-харчыны эадырыыһыгар, ол эбэтэр бородуукуйаны туттарааччыларга тиэрдэр туһунан тоһоҕолоон этилиннэ.

«Үөрэх үлэһиттэрин усулуобуйаларын тупсарыыга уонна үлэттэн сэрэхтээх буолууга программа туһунан» үөрэх управлениетын специалиһа П.В. БОЖЕДОНОВ уонна «Оҕолор сайынгы сынньалаҥнарын туһунан» эмиэ бу управление специалиһа Г.Д. ФЕДОТОВ информациялара истиллэн, туһааннаах уураах ылыллынна.

«Улуус нэһилиэктэрин куоталаһыыларын 2000 сылга түмүктэрин туһунан» улуус баһылыгын солбуйааччы И. И. ЯКОВЛЕВ иһитиннэрдэ. Усулуобуйа быһыытынан, бастакы миэстэҕэ Чакыр, иккискэ Мугудай уонна үһүскэ Болугур нэһилиэктэрэ тахсаннар, туһааннаахтарынан 25000, 15000 уонна 10000 солк. бириэмийэлээһиннэрин туһунан этилиннэ.

Дьаһалта Сэбиэтин көрүүтүгэр кадр боппуруоһа киирдэ. Ол курдук, агроном идэлээх, үрдүк үөрэхтээх Егор Егорович НОГОВИЦЫНЫ Сылаҥ нэһилиэгин баһылыгынан уонна бу иннинэ Дириҥ агро-оскуолатын директорынан үлэлээбит Егор Семенович СИДОРОВЫ улуустааҕы үөрэх управлениетын начальнигынан анаар туһунан кандидатуралара киирэн биир саҥанан бигэргэннилэр.

С. СМИРНИКОВА.

ВЫПУСКНИКТАР СЛЕТТАРА

Быйыл оскуоланы бүтэрээччилэргэ анаммыт, үгэс буолбут выпускниктар слеттара муус устар 11—12 күннэригэр Чурапчы сэлиэнньэтигэр үрдүк таһымнаахтык, тэрээһиннээхтик ыытылынна. Слет үлэтигэр Саха государственнай университетын факультеттарыттан, 6 институттартан, Дьокуускайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын техникум-колледжыттан, Дьокуускайдааҕы 2 №-дээх педагогическай училищеттан делегация кэлэн кыттыыны ылла. Бэлиэ салайааччылардыттан экономическай наука кандидата, СГУ экономикаҕа проректора, Ил Түмэн депутата А. А. Федоров, ону сэргэ биһиги биир дойдулаахпыт, психологическай наука доктора, СГУ СФТИФ уопсай уонна социальнай психологияҕа кафедратын профессора А. П. Оконешникова, СГУ киин приемнай комиссиятын эппиэттиир секретара А. А. Платонов, СГУ выпускниктарын ассоциациятын директора Л. Р. Кулаковская уо. д. а. барыта 20 буолан үлэлээтилэр.

Бастакы күн улуус дьаһалтатын баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы И. И. Яковлева кытта уопсай үөрэхтээһин тематыгар кэпсэтии кэнниттэн тэрээһиттэрэ кытта көрсүһүү буолла. Киэһэ «Маарыкчаан» телестудияҕа аһаҕас эфиргэ тахсаннар А. А. Федоров, А. А. Платонов, А. П. Оконешникова, улуустааҕы үөрэх управлениетын начальнига Е. С. Сидоров тэрээһиттэр, выпускниктар, үөрэххэ туттарсааччылар боппуруостарыгар эппиэттээтилэр.

Делегация улуус дьаһалтатын баһылыгын А. А. Шадрины кытта көрсүһүүтүгэр биирдэ үлэлээһин, үөрэхтээһин, үөрэх тэрилтэлэрин саҥа соруктарыгар хайысхаларыгар, боппуруостарыгар туһулаамыт киэҥ кэпсэтии, сэмэй атастаһыы буолла.

П. М. Решетников аатынан народнай театрга XXI-с үйэ бастакы выпускниктарыгар анаммыт үөрүүлээх чааһы И. И. Яковлев салайан ыытта. Улуус баһылыга А. А. Шадрин быйылгы выпускниктарга үөрэхтэрин ситэн чуораныынан доҕуһуоллатан ситиһиилээхтик түмүктээннэр, талан ылбыт үөрэхтэригэр киирэннэр, идэ баһылааннар нэһилиэк, улуус, республика социальнай экономическай, культурнай сайдыыларыгар бэйэлэрин кылааттарын киллэрэллэригэр саҕаны аһаргылар, үлэһит дьон буолалларыгар баҕа санаатын этэ уонна сыллата бэриллэр улуус дьаһалтатын баһылыгын «Эрэл» бириэмийэтин, дипломнары үөрүүлээх быһыыга-майгыга туттарда.

Нэһилиэк, оскуола иннинэ эрэллэринэн, бастыҥ үөрэхтээх, общественник, спортсмен выпускниктарынан Шура Попова (Алаҕар), Валера Колодезников (Хайахсыт), Мотя Скрябина (Сылаҥ), Игорь Николаев (Төлөй), Сеня Кривошапкин (Хатылы), Надя Матвеева, Алеша Филиппов (чурапчылар), Роза Собакина (Соловьев), Андрей Данилов (Чакыр), Варя Кривошапкина (Хадаар), Айаал Пудов (Одьулуун), Маша Григорьева (Хоптоҕо), Оксана Кожевникова (Арылаах), Вася Никонов (ЧУГ), Света Эверстова (ЧРОСИО), Марианна Коркина (Кытаанах), Ася Кириллина (Болугур), Маша Абрамова (Мугудай) буоллулар.

Дьокуускайтан тахса сылдьар ыалдьыттар республика үрдүк үөрэҕин тэрилтэлэригэр туттарсыы бырабылаларын, биир кэлим экзамен, студеннар научнай үлэлэрин, үөрэх тэрилтэлэрин иннинэ соруктарын, биһиги улуустан үөрэнэ сылдьар студеннар үөрэхтэрин, бэрээдэктэрин, общественнай үлэҕэ кыттыылларын, ситиһиилэрин сиһилии кэпсээтилэр, араас хайысхалаах боппуруостарга эппиэттээтилэр.

Хайа үөрэх тэрилтэтигэр, факультекка, идэҕэ чопчу ханнык экзаменнар ирдэнэллэрин, туттарыллалларын туһунан иһитиннэрэр, билиһиннэрэр сыалтан күн иккис аҥарыгар Чурапчы орто оскуолатыгар «СГУ-га туттарсыы бырабылата, уларыйыылар. Биир кэлим экзамены тутар үөрэх тэрилтэлэрэ, факультеттар», «СГУ факультеттара», «Институттар», «Колледжтар» диэн түөрт секцияларынан үлэ ыытылынна.

Секциялар үлэлэригэр кыттыыны ылбыт биһиги улуустан төрүттээх техническэй наука кандидата, тутуу конструкциялара уонна бырайыактара кафедра сэбиэдиссэйэ, СГУ ИТФ-тан Ф. Ф. Посельскай, физико-математическай наука кандидата, физико-техническэй институт теоретическай физика кафедратын доцена В. И. Сивцев уо. д. а. бэйэлэрин үөрэхтэрин тэрилтэлэригэр оҕолору ыҥыран лекция аахтылар, элбэх боппуруоска эппиэттээтилэр, литератураларын ыйдылар, билиҥҥи курдук үөрэх суолтата үрдээбит кэмигэр үчүгэйдик бэлэмнэнэн үөрэххэ киирэллэригэр, сананаларын туохха да түһэрбэттэригэр, студеннар кэккэлэригэр киирдэхтэринэ күүс-кыах, сүбэ-ама буолуохтарын эттилэр.

Ыалдьыттарбыт бу дьаһал үрдүк таһымнаахтык барбытын, улуус дьаһалтата, үөрэх, ычча управлениелара, оскуолалар оҕону идэҕэ туһаайар үлэлэрин тэрээһиннээхтик ыыталларын, онно тустаах болҕомто уураалларын, үрдүк, орто анал үөрэх тэрилтэлэрин кытта улуус ситимнээхтик үлэлииллэрин, Чурапчы «Абитуриент» штаба үчүгэй үлэлээҕин бэлиэтээтилэр.

Н. ДЬЯЧКОВСКАЯ,
улуустааҕы үөрэх управлениетын специалиһа.

ЭТ УОННА ЭТ ОҤОҺУКТАРЫ АСТЫЫР САҤА ЗАВОД ҮЛЭҔЭ КИИРДЭ

Муус устар 12 күнэ. Бу күн улуус историятыгар экономическай уонна социальнай олоҕор дьиҥнээх суолталаах событие буолла. Ол курдук, саҥа үйэни үтүө-ба үөрдүн технологияларынан сөбүлээммит эт уонна эт оҥоһуктары астыыр, сойуоскар завод үлэҕэ киирдэ. Бу ааспыт сылга барыллаахтык туруоруллубута, республикаҕа аатыгар норуоттар икки ардыларынааҕы Харбинга быыстапка-дьаарбаҥкаларга ыытыллар хос да тутула баар буолан; оҥоһуктара норуоттар икки ардыларынааҕы сертификаты ылбыт, киһиэхэ киирэр эмдэннээх айылҕаҕа буолар, «Чурапчы» ТХК кооператив бэлэмигэр тутуллуута.

Бырдьык, маннык улуус, тэрилтэлэрэ сибээстээх баҕаты тутуута. Ыраахтан-чугастан кэлбит ыалдьыттар, оччолооҕу көрбүт дьон бэлиэтээбиттэринэн, республика улуустарыгар маннык бастакы хардыыта, тутуу. Улуус уонна кооператив чааһыттан да киэҥ туттуохтарын-туттар заводтара. Буолан баран, сыл иһинэн үлэҕэ киирдэ. Ол да иһин, бу тутааччылары, кооперативы үлэһит коллективын бэйэлэрин бэлэмнээһинэ үлэ-лиэн үөрүүлэрэ, эмиэ бэлиэтиэхтиибиттэрэ...

Завод үлэҕэ киириитигэр тутуутугар ыыттарбыт «Чурапчы» кооператив директора А. Т. Носовчиктын сүрүн. Андрей Тимофеевич мустубут дьону бу үөрүүлээх түгэнинэн эҕэрдэлээн туран, завод үлэҕэ киирииитигэр быһаччы кыттыгастаах тутааччылар бириэмэлэрэ эмиэ салайааччыларыгар Е. Н. Черкашинынан, П. Н. Шестаковынан, «Стиль» ХЭО салайааччытыгар С. Т. Ноговицыннан, Савин Семеновыы уо.д.а. махтал суруктарын, кыраамата-кэһиилэрин туттарда.

Саҥа дьиэ налааһынын сахалыы үгэһинэн хал уоту оттон, ас кэһиитэ алгыһын сиэриитин туойан үлэ-хамсаас кыраныыстарынан киирии норуот маастара А. И. Носовцына толордо. Сиэрин эттэххэ, бу бэрүүһээх ифициальнай чааһы СР культуратын туйгуна Н. М. Забилоскова ыытта, сахалыы хомуһуох уус тыһыытын тутта. Кини тылы биэрэр бу улахан тутуу-сүрүк өттүн ылыммыт бириэмэлэрэ туруорбут улэлиэбит «Стиль» ХЭО салайааччытыгар С. Т. Ноговицынна. Степан Тимофеевич тутааччылар аатыттан эҕэрдэ тыл эппитин саҥа завод-сомбинаатыгар күлүүһүн кооператив директора А. Т. Носовцынна туттарда. Саҥа дьиэҕэ киирии лиэнтэтин барылар быһааччы бэрдилэр: улуус баһылыга А. А. Шадрина, «Чурапчы» кооператив директорыгар А. Т. Носовцынна, Тыа хаһаайыстыбатын уонна соботуопка министерствотын отделын начальнигар Р. П. Гудуеваҕа.

Дьэ, ол кэннэ ыалдьыттар. Бала толуйан, 100-тэн тахса киһи буолан, баарбыт бэйэлэрэ ааҕан айах таһыгар сиэтэн завод иһигэр киирдилэр. Манна хас хаһы бу корпус туспа соҕуруу улэҕэ киирэллэрин экскурсовод быһыытынан көрсөн, үлэ дьиэтин, оборудованиелары үлэтин көрдөрөн билэр бэрдилэр. Ыалдьыттар бары үттүнэн толору хааччыллыылаах үрдүк технологиялаах оборудованиелар туруоруллубуттарын көрбүт, сөхтө, иһигэр киирэн тулаттаах. Быһата, үрдүк сыһыан буолбата — бүтүн эмиэ.

Заводу көрүү кэмигэр быһа-булан, бу үөрүү-көтүү «буруйдаахтарын», хаһаайыттарын кытта кэпсэтэ түһүбүт. Бастакынан сэһэргэһэбит бэһиэлэй тутууну кулэвой баран кэбистэн ылбыт «Стиль» ХЭО салайааччыта С. Т. Ноговицын:

— Бастакынан тутууту Е. Н. Черкашина салайааччылаах бириэмэтэ саҕалаабыта. Кинилэр 10-ча этилэр. Кэлин икки бириэмэ кэлэн көмөлөспүтэ. Бу 6 киһилээх бириэмэлэрин П. Н. Шестаков салайар. Бириэмэлэр «Стиль» ХЭО иһинэн бааллар. Тутуу кэмигэр кытта ас тутуутун толору ыыттылар. Истиэнэ

ас уонна тас бүрүөһүнүн, кафеллары уонна муосталары кэрдиитин бүрүөһүнүн Дьокуускайтан ыыллар Сладкая Семена бириэмэтэ ыытта. Дьиэ тас бүрүөһүнүн киин хос хаттыгастаах. Ол эбэтэр тас өттө профильнайдарынан бүрүллүбүтүн ис өттүгэр эстэ наоборот, ол иһэ, сэндвичтэр (утеплительнай) матырыйааллара эмиэ бүрүөһүннээх.

Оттон сантехническай, итиилээһин үлэлэрин С. В. Совин бириэмэтэ толордо, иһинэн электро-уотун тардыытын Н. И. Миискин салайар частнай предприятиета, тас электроэнергиятын холбоһуутун улуустааҕы электрическэй ситим (начальнига Ф. Ф. Варвинов) тэрилтэтэ ыыттылар, сантехника тутуутун Мууслайтан ыыллар бириэмэтэ толордо.

Кэстэрүн курдук, үтүө бириэмэ тэрилиннэ. От-

СОҔОТУОПКА СИТИМЭ

тон саҥа технологическай оборудованиены ананыа бүүсүттүннэрүү механизацияҕа иһинэн. Ону, дьэ, Чехословакиятан кэлбит бириэмэ, ол иһэ, аппарыттан билиттэн кэлэн таҥныылар. Күҥҥэ биир сменаҕа 5 центнер эт уонна эт оҥоһуктарын, полуфабрикаттары оҥорон таһаарар кыахтаах оборудованиелар. Линия үс сүрүн сыаллаах: колбасно-копчёнай, упаковочно-вакуумнай, оттон полуфабрикаттары оҥоруу диэн.

— Бу линияҕа хамсатаахха, эрдэтээҕи сыаналаах сыыхэ маарымныыр эрэ этэ, оборудование мариатын ирдэбит үөрэх үөрэнэрбит дьон үлэлээтэ. Билигин туруорулуллубут механизацияҕа линия — аан дойдугүн эт оҥоһуктарыгар киирэн тутуллар технология. Кыаллыбытынан, эт оҥоһуктар эбэтэр корууча оҥорон таһаарар. Ол линия эһиги улууска атын улуустартан бастыҥнаран көрбүтэ тубэһиннэрэ буолабыт. Кооператив коллективын салайааччыта А. Т. Носовцынтан сэдэхтэн олус үлэлэр, эрдэ толорон үөрэтэн үрдүк көрдөрүүлээр сатаатта. Билигин үлэһит кэлэр. Кыра оройуон буолбакка эрэ тутуу ааҕ ситиһэр. Чурапчылар ону көрдөрдүлэр. Аны аҕыйах этин улуустар тиэрэн атыылаахтара. Итинник бэйэ-бэйэлэрин үөрэтиһэн, үлэҕэ тардыһыы, саҥалыы көрдөрүү атырар ыыһыахтаах, ол бүтүннүүтүн сыаната, сорук. Кооператив технологическай кыаҕа олус улаатта, маастара, кыттыбытынан, олуохтаах олус баар. Аны кадрдары үөрэтиигэ болҕомто уураллар. Холобур, бу кооператив салайааччыта Д. Д. Носов Тыа хаһаайыстыбатын академиятыгар кэтэхтэн үөрэнэр, кини Тыа хаһаайыстыбатын уонна соботуопка министерствотын переработкаҕа уонна соботуопкаҕа отделын начальнига Р. П. Гудуева. Рэисэй Петровнаҕа кооператив ситиһиилэригэр быһаччы ылыыллар кыахтаахтары, үтүө сүбэлиттэрэ, махтанаммыттара.

Ити этэр Д. Д. Носов кэрдээх кырдьыктаах ылаатынай упаковочнай сыаха тубугуна, кэрдэрэ-ыкчама сылдьабын буолабыт. Аар-саарга кэтэрдибит үлэһит сыанаҕа мэһиннээт сүөһүлэр үөрдүүтүн тутан-ылан, биһиги кэрдэхтэрин, дьоҕус быһыыр аһааран (эт быһыылар хамсатыы, ыйааһыннаах көрдөрөр) үлэ быстаран ылар уонна аһаан хааҕа үлэ вакуумнай агрегатын кынҥа таһаарар. Ыйааһыныыр, сыанатын, туох оҥоһук буолбутун ыйар накыйкалаах бэлэм атыыга барар эт оҥоһук тахсан кэлэр. Итиниэхэ үбэҕэ сыһыаннаах этиттэн фиорк, хаабаҕа хос да аарыкка, ветчина курдуктары оҥорон көрдөрөр. Атын сиэххэ оҥоххо биирдиитэ бэлэм оҥоһуллубут сардельканы ыстыбарыйаа сылаллар. Тустаах үлэһиттэр ыалдьыттарга ол кэйдэх оҥоһуктардаах тахсарын көрдөрөр түбүгэр сылдьаллар... Оттон биир хоско, дьэ, хотуобай оҥоһуктар 100-тэн тахса

көрүҥнэрин тардыбыт быыстапка көрдөрүүтэ туруорулубут. Аангрпас эт оҥоһуктар Харах халтарыйар. Ол эрэ буолбатах, көрбүтүнэн эрэ дуоһуйбакка, манна аһаабатах, ас-тиэри өттүнэн, аан арыаҕа кэбистэ ылыахтарыгар эмиэ кыттыылар биэрдилэр. Атыыга кэлэн дегустациялаатылар.

Холбоһуу үлэ кэнниттэн көрүүтүгэр бэрийбиттэрэ презентациятын дьиэтигэр бырамыыкатыгар салгыҥҥа ыытыллыыта. Үөрүүлээх остолобуойугар салгыыр ыыттылара. Уопсай сэртээн, «Чурапчы» кооперативын сыаната саҥаны. Ол спиэһиэ, «Чурапчы» кооператив саҥа заводун үлэҕэ киириитигэр эҕэрдэлэһээччилэр бааллар бастыҥ опыттаах уопсай бириэмэлэрин ылар — уонна саҥа бастыҥ опыттаах бааллар биир идэлээхтэр — улуус баһылыга А. А. Шадрина, кини бастыҥ солбуйааччыта Н. Н. Мигалкин, быһаччы солбуйааччылара Я. Ф. Ощепковыгар, Ил Түмэн депутата А. И. Дмитриевскай, М. М. Ощепкиннаах, Ил Түмэн депутата А. П. Дмитриевскай, ТХС министерствотын отделениятын начальниктара, кэпсээнньиттэр, биэдэмистибэлэр эмиэ саҥа салайааччылар, кэпсэтэммиттэрин, кэктирэ, СР кадрларыгар технологическай Үп министерствотыттан, СР хаалбыттарыгар технолога Т. В. Прокопьева, переработка сүрүннүүр специалиһа А. А. Попов, СР ветеринарията департаменын начальнига, генерал-майор Т. Д. Каратаев, «Сайсары» кредитнай рыноктар барыстаах бэрэстэбиитэллэр улуус баһылыгын хаһаайыстыбаларын уонна тэрилтэлэрин салайааччыларын, аҕыйах атын улуустар делегацияларын, тутааччылар, республикаттан улуустан кэлбит инфоормация средстволарын үлэһиттэрэ уо.д.а.

Бу дьоро күн «Чурапчы» кооперативын уонна улуус дьоһуннаах эҕэрдэлэригэр үтүө-эбэх эҕэрдэ тыллара этилиннэ, ойдуттарын бэлэхтэр туттарылыннылар. Бу барыллаан саҥа тутуу, технологическай линия улуустар сулуустарын чурапчылары ааҥ да кэтэрдэ сураһарын туруорар, үлэһит коллектив үлэлэрэ бэйэлэригэр бэрдилэр. Оттон кооператив таһыгар, киһи харыыр опыттарын батыһа атын улуустар, соботуопка дьаһалта ааҥ туруорбут сорудахтаахтара. Рынок үбэтэ, конкуренция улааппар.

Улуус баһылыга А. А. Шадрина эбиитэ киирэр туттубут. Уонна эбии «Чурапчы» кооператив улууска харчыны эрэтиэн, холлорор сүрүн эһиги биллэр. Ол барыбыт интэриэһит, эрэйин. Харчы харчыны оҥоруохтаах, аймахтарын аатыгар. Нэһилиэктэр баһылыктара бааллар. Баһылыктарга, чааһынайдарга, предприятиеларга үлэ-харчы баар буолуутугар кыаҕы биэрэргэ, тардыылаах ньыманан тэрийиҥ. Оттон сонунун, бастакы кыаҕыра бородууксуйа хааччыстыбатын тупсарыыга эрэлбит сорох специалистар, технологтар баар эбиттэрэ, — диэн кооператив үлэһиттэр үрдүк сыанабыллаах бииргэ этиитин туттулунна.

— Чурапчылар саха киһитин ойуу-сайаатын кооператив тэрилтэтин үбүлээтэ эҕэрдэлиир тиийэрэ да чааһыгар тобулубуккут. Республикаҕа оруу да 1-2 карыйа кэмигэр сылдьар биир сайыннарыы тирэхтэн турарын, — диэн Ил Түмэн депутата А. П. Дмитриевскай этиитэ кэргэнин көрдөхтө, биир олук тэрийэргэ суох сорук туруорда.

Бу күн бородууксуйатын оҥорооччулар — баһылыктары, чааһынай хаһаайыстыбалар, кооператив чилиэннэрин ааттарыгар үтүө махтал тыл бастакы этилиннэ.

Завод 6 мөл. солк. инвестициянан үбүлэммитэ тутуллубут. Бу бастакы үлэлиир тутуу үлэҕэ киириитин презентациятын үөрүүтүн-көтүүтүн «Алгыс» ансамблын артыыстара улуус куонкурустарын лауреаттара искусство күүһүнэн олоҕун кэтэрдилэр, кыраастылар.

С. СЕМЕНОВА.

Спорт сонуннара

ҮРҮҤ ЛААДЬА БИРИИНИГЭР

Ордук сааскы ыһыы эрэбүллэрин кэмигэр Дьокуускай куоракка «Үрүҥ лаадьа» диэн республиканскай сахалыы куорахтааһыннар финала буолан ааста. Онно республика араас улуустарыттан куоратыттан бириэнэ 18 хамаанда кыттыытын ылла. Биһиги улуус оскуолаларыттан ЧРСКЮО Хатылыттан сахалыы оонньуу финалыгар ордук куорахтааһыннар улуустарын аатын көмүскээтилэр. Түмүктэр тахсыыларыгар 33,5 очкону ылан 1 миэстэҕэ тахсыбыттар, кыайыы эрэтэ-лара баар. 13-ис 32 очконан Нерюнгри, III-һэ 30,5 очколаах Нам хамаандалара кыттыбытыгар.

Бириэмэлээхтэр оонньооччуларга Хатылы орто оскуолатын VIII-с кылааһын үөрэнээччитэ Паша Алексеева дуоспатыгар чемпионката, II-с миэстэни Мотя Ефремова (Хатылы, VII кылаас), III-с миэстэни эмиэ Хатылы орто оскуолатын VII-с кылааһын үөрэнээччитэ Гена Догдоров ылбыттара. Бу оонньуу муус устар 30 күнүгэр ыам ыйын 6 күнүгэр диэри Московскай уобалас Брянскай куоратыгар ыытыллар Россия финал

баллыгар ыыттар бырааттаныылар.

Г. АММОСОВ, тренер.

ВЕТЕРАННАР — ИННИКИ

Мэҥэ-Хаҥалас Нуорайаатын дуобакка ветераннарга аналлаах кубогар көмүскүү ыытылынна. Биһиги улуус дуобатчыттара таҥастарыгар 7,5:4,5, сэргээрэ 6,5:5,5 кыайыыламан кубок хаһаайыннарынан буолбуттар. 100 харахтаах дуобакка Н. Г. Кривошапкина 70-тан тахса саастаах кырдьаҕастарга, М. Н. Эверстов 65—70, Кычкин Н. Н. 60—65, Чепалов Д. Ф. 55—60 саастаахтарга Тааттаҕа оонньооччулары кытта кыайыылар. Мэҥэлэргэ 3,5:1,5 кыайдылар. Н. Г. Кривошапкина ээтиктээх дуобакка спорт маастарыгар кандидат В. Протодьяконов (Таатта) хотто М. К. Эверстов республика иккис тогус дьахтар чемпионун Е. Винокурованы кыайбыт. 64 харахтаах дуобакка оонньоотулар А. Ефремов, Н. Сивцев, Г. Владимиров таҥастарыгар кыайыылар, арай С. Пинигин Г. Туратын туругунан. Д. П. Кладкина уонна М. И. Бырдьаммаевыйа кыайдылар, Гордеева тыгаста.

Мэҥэлэргэ кытта көрсүһүүгэ А. Ефремов 71 саастаах. Уруккута биир кэрсиһэ республика чемпиона буолан кэлбит И. Т. Васильевы хотон соһутта. Д. Н. Каширова, А. К. Сивцева кыайыыны ардыылар, С. С. Пинигин, М. Н. Бырдьаммаевыйа тыгастылар.

Бу куорахтааһыҥҥа биһиги улуустутугар үтүө күүстээх ветераннарбытын эрэ тэрүт кэтэрдэ ыҥырылларда. Дьэ, онон Мэҥэ бириэмэлээхтэрин кытта 55—65 уонна 65-тан үөһэ, дьахталларга 50—60 уонна 60-тан үөһэ саастаахтарга турнир дуобакка 64 харахтаахха муус устар 28 күнүгэр Чурапчы дуобакка кулуубугар улуус чемпионатын барыыртыыбыт. Кыайыылаахтары таба таайыыга тотализатор үлэлиир, куорахтааһыннар кыттааччылара-буулуччулар, тас баралаах кыттаара кыргыныыра. Таба таайбыттар кыайбыт суумма 50 бырыһыанын ылаллар, уонна 10 солкуобай. Тотализаторга ордубут харчы ветераннарга бирии буолуоҕа.

Куорахтааһыннар күүс-номоҕо буолбут улуус дьиэбаатын спорт отделын начальнигар Н. Н. Окорошникова, Чурапчы салайааччыта управлениетын кыттааччытыгар М. Н. Сафронова махтабылын тиэрдэбит.

Н. КЫЧКИН, тренер.

ААБААЧЧЫ САНААЛАРА

ТАҤАРА УМНУБУТ СИРДЭРЭ

Чурапчы бөһүөлэгин күннээҕи олоҕун көрөн-истэн олорор, айылҕаттан айыллыбыт сир-дойду дьиэлэрин, олох-дьаһах кыһалҕатын-кыһыытын, сүөһү иитиитин тэнитиэххэ кыһанар улуус буолар. Тоһо да онуоха оҕустан, ыҥыраан кыһалҕата, ырааҕы санаан, чугаһы тамнаан, кытаанах тулуурдаах сахалар. Ол курдук ыҥырыылаах айылҕа саҥата, ыйыыта уонна кыһалҕата кыайбатах тоҕоһуна, билигин бөһүөлэктэр, сирдэр, дьиэлэр тэҥнэр, дьон-сэргэ санаалара, сүрүн сирдэр, көмүс үрүҥ тимир суолун сэргэлэрэ, үгүс саҥа үөрэхтээх эдэр үлэһиттэр баар. Таҥара умнубут сирдэрэ, кэм-кэрдии хамсааһына, ааспыт кыһалҕалар, кэрэ түгэннэр, хомойуох иһин, хайдах да биллэр.

1. ИНСТИТУТ ТОМТОРО

Бу түөлбэ наукаҕа олоҕурбут генеральнай былаана торумнаммакка, үгүс үлэ тохтообута. Аны туох эрэ дьиэ, оскуола, библиотека, больница сурахтара да суох. 40 туһата баар бааһынаҕа балыктанааччылар-сайылааччылар көһөн кэлэллэр, уу, тоҥ, кыраһа, хаардаах суол үрдүнэн аттаналлар. Дэриэбинэ кырдьаҕастара баалыҕа, билиҥҥи дьон аатын тарҕатааччылара бааллар. Оҕо сылларыгар сайын кэлэн, сиһиги тиэргэни, бөһүөлэк кыһалҕатын, ол кэмнээҕи олоҕу, быйылгы дьоҥҥо сиэртибэлиир сырдыктаах. Оскуоланы бүтэрбит ыччаттарбыт тарҕастылар, кэтэһэллэр, күүтэллэр, кэлэллэр, оскуолатыгар саҥа учууталлар. Улахан-кыраҕа хайаан-курдук сыттылар. Бу сир-уоту ким да билбэтин-саҕалыырын билбэт. Быһата, таҥара умнубут дьоннор.

700 кэриҥэ нэһилиэнньэлээх томтор 5-6 миэтэрэ халдьаайылаах муус урууттар эҥэрдэринэн кэлэн куорат устата аһыллар аарыктаах былаастаах. Онон кэнникки дьиэлэр олохторун сирбит уйбат. Манньык дойдуга ааҥнаан кэлбит бэйэлэрэ уонна дьиэ-уот тутуулара көрөн курдук, Чурапчы күөлэ эрэ үтэн, тахсан уута аһыллыбыта, оттон эрэн сирбит тутаары тиһэр турар.

Институт томторо республикаҕа баар, бүтүн Россияҕа тиийэ сураҕыраах, улахан ис кистэлэҥнээх бастыҥ бөһүөлэк буолан билиннэ, саҥа сир-баайын мээнэ туттумуох.

Бастакытынан, Мугур-Тыымпыйа сирин чиэһин саҕалааһын үс миэтэрэ үрдүктээх, уон миэтэрэ кэтиттээх трасса баһатыыта, тура-турбаланан, оскуоланы аннынан, бааһыналар, үрдүнэн, таас быһыыга тэһиэн, Нам суолун бииһин быһа кэтэн, Чурапчы хотун эгэлгэтэ улахан трассата хорботохто, Чурапчы куорат-кыраайа уонна орбит тохсо хоһоонньут, тыа хаһаайыстыбата, уус-уран үлэһиттэр, кэрэ тустуктар, спортсменнар уонна культура эйгэтин үлэһиттэр, бу туһунан эдэр ыччат, ханнык да көлүөнэ буолбутуттан уонна доруобуйаттан, кыйаахтыыр мунньахтартан, тохтотуллубут. Үгүспүт, спорт площадкатыгар тахсан, оҕолорбут кыһыны, сайыны быһа оонньуулларын көрөбүт. Спорт, ыччат ыллыыр-туойар уолаттарбыт, республикатааҕы туруорсуу, тэрээһин, дьиэ-уот, республиканскай сунньалтаах профилакторийыннан сэлбэнэр. Чурапчыга да уонна ыраах, эт-сыа уонна олох кырдьаҕастара өйдөөбүттэр. Бастаан, общественнай тутуулары хаһан эмэтэ көстөрүөн саҕалыахха.

2. АЧЧАҔАР СИРЭ-УОТА

1942 сыллаахха Аччаҕар нэһилиэгэр «Дьулуурга», Новгородтан кэлэн оонньоон Марковка аатынан үс колхоз баара. Манна икки бастакы хоту көһөрүллүүгэ барыы эстии-быстыы, олох-сытан тэптибитэ. Ити кэмнэ нэһилиэнньэтин аата, сирэ-уота быйылгы. Ол дьоннор тыллара ырыаларыгар түбэһэн, билигин Түөлэ диэн ыраахтан барбыт сиэннэрэ, мустан олороллор. Кинилэр киһилии сыаналара, ыччаттарын туруорсан кэрдүүлэр да, кылааһынан нэһилиэнньэлэрин тараанар санаалара, сүрэхтэрэ кэтэ.

Түөлэ, интернат-оскуола уонна Мугур-Тыымпыйа ыаллар-хоһоонньуттара кэстэн, 2000 сыллаах Аччаҕар диэн былыргы ааттаах, билиҥҥи улууспутугар биир улахан нэһилиэк буолуох сир, эбит диэн санааны этэн, кыратык үөрэн бэйэм, аатын биэртэлэр да бүгүн бүппүт. Бу түөлбэлэр үһүөн улууска хаалбыт биир дьыалалаахтар, үһүөн биир географическай былаһынан баллар. Биир тиһиликкэ сыһыаннар Аччаҕар сириттэн оттоон-мастаан, торуон-уунан, дьаанаттан-уоттаан аттаан олоробут.

3. ЫТЫК МЭЛДЬЭХСИ

1930 сыллаахха Мэҥэ улууһуттан күүс өттүнэн көһөрүллүбүт нэһилиэк 1942 сыллаахха «Тахсыбыт сардаҥа», «Кыһыл сиэр» уонна Ленин аатынан үс колхоз баара. Икки колхоз хоту көһөрүллүбүттэрэ, 105 киһилэрин хоту дойдуга муус булгунньахтар хаардарбыттара. «Кыһыл сиэр» колхоз дойдутугар төрүт да эргиллибэтэҕэ. 1952 с. Мэлдьэхсини тыһыынча сыл сүппүтэ. Бу быһыыдьыйа итэҕэлин ыйыыта сир буолар. Мэлдьэхси буорутттан күн сирин көрбүттэрэ элбэх бастыҥ дьоннор: саха бастакы балериыата Кесния Поселкова, саха бастакы мусукаана Семен Нестеров, саха бастакы художнига Петр Романов, сахаттан бастакы Россия үтүөлээх художнига Афанасий Мунхалов, саха бастакы летчига Семен Романов, саха улуу бэлиһиитэ А. Е. Кулаковскай—Өксөкүлээх Өлөксөй ийэтэ, саха бэлиһиэк дьахтара Собакина—Кулаковская.

1942 сыллааҕы Саха АССР Правительствота отурбут мир бурурун 2001 сыллааҕы СР Правительствота көннөрөн, эстибит нэһилиэктэри олохтоон, бастакы сүрэхтэммит ааттарын көннөрүөн тэлэрүөбүт.

Манныкка куолаһынан быһаарыллыбыт, сирэ-уота тыйыныгар аналлаах үс комиссия тэрилиннэ: улуус комиссията (Правительство ааттыттан сүрүннүүр эрбит бэйэтигэр) уонна интэриэстээхтэр тэҥ эрэ кыттыһар комиссиялара.

4. УЛУУС КИИНЭ

70 сыл устата улууһунан олорбут улуус киинэ, сиргэ үйэлэр устата баарын, бэйэтэ быһаарыы политическай тутууга да быһааба да суоҕуттан киһи сирэ эрэ. 7 тыһ. дьуһуннаах Чурапчы салаанныата бараа да, ардаа да баарын бэлэм, кэнэ да быһа-атаҕа баара биллибэт, сиэрдэммит-харахтаммытых, хаһан курдук (аморфнай) хойуу киинэ буолан олорор. Бэнчэ халыҥ ноҕуонка, Чурапчы нэһилиэгин үрдүк ааттаах сүнтэрэн туран, хоһоотор политическай быһааҕы, хаһаайыстыбыннай экономическай кэлтэй турсунньук билиннэ.

Россия үрдүнэн олохтоох бэйэни салайыныгар киирэн туран, Мэлдьэхси, Аччаҕар уонна Чурапчы нэһилиэктэрин сөбүгэттэн тэрийэн Россияттан, республикаттан убу-харчыны туруорсууга, саҥа дьиэлэрин тобулан, элбэх үлэ миэстэтин тэрийэн, олохтоон уоттаах олорор сирдэрин, түөлбэлэрин эргэтэ сайдар баарыга уһулуччу улахан суолталаах буолуо.

Егор ГАБЫШЕВ, Чурапчы сэл.

ЫЙЫРЭХ ТЫЛЫНАН

МЭЛДЬИ ТЫЫННААҔЫН КУРДУК...

Уоттаах куорат, Мэлдьэхси Даша кыыс (кэлин Дария Константиновна) 4-5 саастаах дьоҥҥо бар дьону иитэ сылдьыбыта, ардаарханы, саҥа-суугуна тааттарар. Ол биир улуу сиппэхтиитин эһээ саҥатын эрэ сурэрбит, күн оргуйар курдук сир-сайын икки ардынан мунан хаалбыт Мэлдьэхси уонна көстүүтүн Оҕуһуттар түргэн тутаайахтарга этилэр. Улуу-туура ыйаастаах суох, лиэ-тупп сылларга бу оҕолор хорсун олуктарын Мэлдьэхси нэһилиэгин икки-үс буолбуттара, сириктэрин кыахха төрөөбүт итии дьыалыгар киирэрэн, сириктэрин Мэлдьэхсии детдомугар ытыллан үрүҥ тыыннарын өрүһүйбүттэрэ. Хомойуох иһин, детдомҥа иитиллибит икки убайдара салгыы нарынаттан олох олорбокко эрдэ өлбүттэрэ. Бэйэ сылаас Дарыйаны кэлии аттан сирэ ытаары тиийиэхтээх диэн анаппуттарын улахан убайа. 13 саастаах Үөһээ кууһуохтаах быйылгы салаа бэйэтин кытта илдьэ хаалбыта, онтон кини кырдьыбыта дьоннорун, убайыгар эрэ тиис-тыыр ыраах үөрэнэригэр колхоза улахан, бэйэлэрин көрүнэн, хардарыта көмөлөһүһэн, киилэ эрэ бииргэ сылдьыыбыттара. Дарыйа олох кырдьаҕастар санатара этэ, улахан харыйаларынан, бэйэни тыытан, хойуу-сүүрүк бурдук тэриини бэлэмнээн, үөрэнэр-үөрэммит уһун эрэйинэн, сылдьыан элбэх харах уулаах кууһу-дьылы анаабыта.

Ол барыларыгар үтүө сиэнэлээх, олох айыытыттан, табыллан барбыт сэмэй эмээхситтэрэ бэйэлэрин сыанныктарын бэлэхтиэхпит, бастыҥ кэмнэрдэ өрө көтөҕөллөр, сүбэ-ама буолбуттара, олох кэнниттэн кэлэр көлүөнэлэр аахпыт дьоннорун сүрэхтэриттэн таптыыллар.

1980 сыллаахха Дьокуускайдааҕы музыкальнай училище хоровой-дирижерской отделениетын бүтэрэн төрөөбүт улууһугар идэтинэн улахан кэлбитэ. Никитов-лар үһүс оскуолаҕа педагогическай-общественнай үлэтэ саҕаламмыта.

Музыкальнай оскуолаҕа үгүс сыл устата үтүө сиэр-сыаналаах пианино, ырыанан, музыкаҕа уһуйууга ураты сыһыаннаах үлэлээбитэ. Хас биирдии учууталга, үөрэнээччигэ эбээ-биттиэ диэн билбэт тураллара, кыһыһыннаах, биһиэхэ тыыннаах-ийэ кэриэтэ аҕа тобоох, бэйэм дьоҥҥо этэ.

Оскуолаҕа тустаах үлэтин таһынан уус-уран самодеятельноһы кэрэ үрдүк таһымҥа конкурстарыгар, фестивалларыгар бииргэ үлэлиир учууталлара, коллективтара бэлэмнээһиннэригэр, көрө үлэтэ, култуура уонна комсомол тэрээһиннэригэр үгүс өрүттээх үлэлэрэ—агитпоходтарга, култуура эстафеталарыгар, ырыа бэчээттэригэр, субуотуннарыгар мэлдьи баһылааччы, бэйэ оҥорбут ырыаларыгар, кэлии ырыаларга тыйыстар дьоннору кытта. Кини үлэтэ үрдүктүк сыаналанан, «СССР култууратын туйгуна» аатынан бэлиэтэммитэ, үгүс кыайыылаах Култуура министерствотын, улуус советскай-партийнай тэрилтэлэрин бочуоттаах грамоталарынан, Михаил сууттаах наҕараадалары ылбыта.

Былырыын, 2000 сыл муус устар 20 күнүгэр уһун ыараханнык ыарыыттан, операция кэнниттэн оруттубата, 53 сааһыгар күн сириттэн, тапталлаах оҕолоруттан, сиэннэриттэн, аймах-билэ, доҕор-атас дьонуттан буллаан барбыта.

Дария Константиновна Дьячковская, олох туһугар оттоһуутун, сэргэ тутуут сарбыйбатын тэлгэрин, бэйэтин оттуттан-хаарыттан туорт (икки ыал, икки уол) иитэн төрөтөн, хас да сиэн эбээтэ буолан, эрэ дойдутун дьоһуннаахтык олорон, тапталлаах, итэҕэллээх эстэ. Саха дьахтарын аһыы астыыр, таҥаһы-сабы тигэр үтүө үгэстэрин уһулуччу баһылаабыт, элбэх мэлдьэхситтэр хаххалыыр, үгүс доҕотторун табаарыстарын кэрдии кэрэйии, тапталлаах эбээбит Дария Константиновна суох буолбута биир сылын туолла. Тоһо да аһыйдарбыт, кини кэһиэбит туһугар сирдээн, үтүө оҥорбутун мэлдьи тыыннааҕын курдук сүрэхтэригэр-быарбытыгар илдьэ сылдьыахпыт.

Кэргэнэ, оҕолоро, күтүөтэ, кийиитэ, сиэннэрэ, аймахтара.

ОДЬУЛУУННААҔЫ ОСКУОЛА-ЛИЦЕЙ 2001—2002 ҮӨРЭХ ДЬЫЛЫГАР ҮӨРЭХХЭ ЫЛЫЫНЫ БИЛЛЭРЭР

Үөрэтии кэрдиитэ—күнүскү.

Уопсай орто үөрэх кэнниттэн начальнай профессиональнай үөрэхтээһиннэ маннык идэлэргэ үөрэххэ ылыллар:

1. Бортуунай үөрэтии быһдэрэ 3 сыл.
2. Ювелир—2 сыл.
3. Алмааһы кыраныаннааччы—1 сыл.
4. Автомеханик—1 сыл.

Үөрэххэ ылыы бэрээдэгэ:

1. Директор аатыгар сайабылыанньа.
2. Аттестат (дьиҥнээҕэ).
3. Медсправка (Ф 086У).
4. Медсправка (Ф ГИБДД)—автомеханик идэтигэр.
5. Фотографии (3х4)—4 устуука.
6. Паспорт.
7. Характеристика.
8. Үлэ кинигэтэ.
9. Дьиэ кэргэн туһунан справка.
10. Дуогабар.
11. Байыаннай билиэт.

Докуменнары тутуу 2001 с. бэс ыйын 1 күнүттэн саҕаланар. Атырдьах ыйын 20—25 күннэригэр тестирование уонна собеседование ыытыллар. Ол кэмигэ тэлэбүрдээх аһылыгынан уонна уопсай дьиэнэн хааччыйабыт.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: 678678, Чурапчы улууһа, Дьабыыл бөһүөлэгэ, Одьулууннааҕы оскуола-лицей. Телефоннар: (251) 41-104, 24-342, факс (251) 41-104.

Приемнай комиссия.

ҮЛЭҔЭ ЫҤЫРАЛЛАР

Чурапчы салаанньыатынааҕы «Маарыкчаан» кыра оҕо тэрилтэтигэр—5 панарыга үөрэнээччини, биир иһит-хомуйар, 2 уборщица.

Культура управлениетыгар—оһуттаах кылаабынай экономиһы.

П. Г. Датарпа рыногар—3 кочегары, 2 уборщицаны.

«Тойтоон» бааһынай хаһаайыстыбатыгар—тракториһы.

ЧФКСИ спортивнай саалатыгар—түүнүү вахтеры, уборщицаны.

Чурапчытааҕы ГИБДД инспекциятыгар—делопроизводителы, уборщицаны, эрчимнээ суоппардаах, водительскай дастабырыанньалаах эдэр дьону.

Улуустааҕы дьарыктаах буолуу киинэ.

БИЛЛЭРИИ

Чурапчы салаанньыатынааҕы «Куохара» рыногар УАЗ автомобиль саппаас чаастарын атыылыыр М-8 мотуор, хампаастаах, 5 л электролит, камера, резина (Omsk-), араас бааллар, о. д. а. атыыланаллар. Сыаналара рынок сыанатынан, чэпчэки.

«АРЧЫ» (ЗАБОТА) ХАҺЫАТ ААҔААЧЧЫТЫН БУЛУО ДИЭН ЭРЭНЭБИТ

Билигин республика үрдүгүн сылларын уонна нуучча тылын тахсар хаһыаттара олус элбээтилэр. Киинэлэр ортолоругар «Арчы» («Забота») диэн нэдиэлэҕэ биирдэ тахсар 10 страницалаах хаһыат урааты маастыан наар буолла. Бу эдэр хаһыат, 2000 сылга тарҕаммыта 10 сылын туолуоҕа. Кини билигин тиражын ахсаанынан «Саха сирэ» кэнниттэн республикаҕа иккис миэстэни ылар. Бэйэтэ сыл бастакы аҥаарыгар суруттааччытын ахсаана 10272 киһиэхэ тэнэйдэ. Итэ иһигэр «Якутия» курдук улахан правительственнай хаһыат 6878 суруттааччылаах.

«Арчы» хаһыат, суруннан, социальнай боппуруостары уонна олох-дьаһах боппуруостарын хабан суруйар. Ол иһигэр, билиҥҥи общество дьон олоҕо хайдах туруктаах хабыаттан сайдарын дьиҥ кырдьыктааҕынан, сороҕ хаһыаттар курдук кэдиэйдиэн буолбакка, туох баарынан сырдатар хаһыатынан аатыллар. Кини үлэтин -хамнаһа, производствоны ахан суруйбат. Биир сүрүн өрүттэринэн үйэлэрин устата үлэлээн үрүҥ-хара көлөһүннэрин уруккуга да, билиҥҥи да былаастарга тиэрдибиттэр билигин активнай общественнай олохтон, үлэттэн тохтоон олорор биһиги пенсионердарбыт, ветераннарбыт арааһ биричиинэлэринэн ыарыһах, кыамматтыттан, атыннык эттэххэ, инбалиит буолан олорор эдэр уонна орто саастаах дьоннорбут, алҕас оҥорон, кыра хамнастаах кыаммат-тутайбат араас туттарынан элбэх суруйар уонна кинилэр интэриэстэрин көмүскүүр.

Итини таһынан хаһыат страницаларыгар левсиналар, сообщениялар, араас кэмэлэр уонна социальнай камуускал туһунан бары боппуруостарга киирэр аҥаардаммат шыытыылара, туруоруулларыгар специалистар эппиэттэрэ, сүбэлэрэ кылгас гына бэрэн олус өйдөбүллээхтик суруллар. Маны таһынан хас нуучар аайы дьон дойду олоҕуттан туора буола турар быһыы-майгы, билиҥҥи дойдубут уонна республикабыт үс-тас политическай курсун туһунан суруллан иһэр. Итилэри учуоттаан, бу хаһыаты олус элбэх информациялаах уонна киһи олоҕор саамай туһалаах хаһыатынан ааҕаллар. Дьолго дьаҕаны, арыый хотуннарыгар Алдан уонна Нерюнгри улуустарыгар ылыллыбыт республика бачэтин үлэһиттэрин түмсүүлэригэр «Арчы» («Забота») хаһыаты итэ улуустар ирдэбиллэрин ааҕааччылара республика үрдүнэн саамай бастыҥ кырдьыгын уонна ааҕааччыга олус туһалаах информацияларын бэрэр хаһыатынан, олохтоох ааҕыылар арттыахтара дуо? Бу олус элбэҕи этэр.

2001 сыл бастакы аҥаарыгар «Арчы» («Забота») хаһыаҥҥа суруттуу улуустарынан маннык. Олус үчүгэйдик уус-алданнар суруттулар. Киинэлэрэ хаһыаты 1779 киһи суруйбут. Булууҥҥа 583, Мирнэйгэ 835, Ленскэйгэ 435, Амма 340, Нюрбаҕа 165, Намҥа 321, Алданҥа 335, Горнайга 229 киһи суруттулар. Оттон биһиги улууспутугар Чурапчыга барыта-сууҕа 96 киһи суруйбут. Мин өйдүүрбүнэн, улуус олохтоохторо бу хаһыакка билиҥҥэ аҕыйах буолбакка суруйаллара сылдьыбыттара. Кини тоҕо олус быһа тулуурбуттарын биричиинэтэ туохха эбитэ буолла? Бу оттуунан улууспутугар уонна пенсионердарга пенсия суолтата үлэһиттэрэ, социальнай үлэ актыба кыттыһыахтаах үлэни ыыталлара инэҕэ буолбут курдук көрөбүт. Ол тыынын бэрээ. Бу хаһыат итэ үөһэ автономнуу араҥа дьон эрэ хаһыаттара буолбатах. Кинини ылаат, орто саастаахтар уонна интеллигенция бэркэ суруттуллар. Сыаната атын хаһыаттарга тэҥнээтэххэ буолбатын кыра. Сыл аҥаарыгар 36 солк. 06 харчы, ону ыытыгар кварталга 18 солк. 03 харчы, биир ыйга 6 солк. Хаһыат индекса 31843.

Күндү ааҕааччылар, сыл иккис аҥаарыгар ыйыннан, кыраатыгар уонна сыл аҥаарынан болдьохтоон суруттарарҕытыгар ыҥырабыт! Бу хаһыакка суруттарынаххытына сүүйтэрбэккит буоҕа.

Иван ФЕДОТОВ,
Россия Журналистарын Союһун чилиэнэ.

СУТУКТААННЫБЫТ

Седалищев Петр Михайлович аатыгар бэриллибит 221 №-дээх хоту хоһоруулуу коттыылаабыннын дастаһырыатыттан суруттулары дьиҥэ суоҕунан ааҕыллар.

Сүбэлэр

КЫРА КИСТЭЛЭҤНЭР

Икки өйнөрдөох олуһуос идэйэнныттан атах таһынык уларыттар кэмигэ олорорго атаан бөртөөхөй олоҕу онорууххун соҕ. Ону иккии атыыры элбэх туһаныахтан хайбаат. Онон хилыс фанерата туһанан. Маҕаһыыныгар атыылааннар нэҕилиэгэ ылан сабыыр уонна дерматиннэн ботор тигиэхтэр туттаһынан буруйуй. Кытыыларын хаптаһыынын олорбут араллаабыгыгар иннибэ тураналлар толороллор сөп.

x x x

Сандалыкка баппа, атын эбэт айнгар кэпсиллээҕи тутар сороҕор эрэйдээх буолуон. Онуоха кыратык налыыланнаҕына хаппаҕын маарыйа үрдүгэр, эбэ үбисгэс түһэр хаайаҕыттан барыт, көтөҕүлүн.

x x x

Эрбиэнигит кычыргыыр, мэлтэхтүк эрбиир инчиҕэй эбэтэр самалолаан нуска мардаҕаттаҕына, эрбии тиистэрин ыылалан ситуллар.

x x x

Үрүҥ киһи кырдьаҕас быкааҕа олорор. Онон баар миэстэни бары туттаахтаахтан туһанара ыылаабыт. Бийнэру (400 км) үрдүктээх кушетка оҥоруохха сөп, атарын тэгиһэн, оттон да атын кыра боннуурун, атыһар атын тардар сыраны соҕус ылыахха сөп. Дьааһыктар иннигэр ас ыспытын оҥоруохха сөп. Дьааһыктар матарыас аһыктара оҥоруохха сөп. Итиннэк кушетканы кушетканы холбиоллур. Итиннэк кушетка дьааһыктара 2-4 да элбэтэн урдугун дьааһыктары оҥоруохха, кушетка сычах 600-1200 мм урдүгүр.

Хоппуулар оронун эмиэ оҥоруохха сөп. Сытарга уонна тэттэрэ хоппуорга 60 кырыылаах хаптаһын сыпа суоттуулар. Онуоха шарнирдарга улахан бы сырытталлар. Матарас курубуна битиэр тэриллэн буолуохтаах. Ырабаай аллара отто таһаардаах фанераны биитэр ДВП-нэн сабыналар, ол үрдүгэр иннибэ сабыыга туһанылар таҥаллан буруулар. Орон кэстэҕин тугуттан дьиэ эс бириэтинэн сээ түбэлэрин туһуттар үрдүтүн сибэккилэрэ, декоративнай кыра-сааһы ууран аннын дьиэн бэрилиэхэ эмиэ үчүгэй.

ПОЗДРАВЛЯЕМ!

С чувством глубокого уважения поздравляем учителя физики, руководителя педагогической мастерской ЗАХАРОВУ Александру Ивановну с присуждением звания «Отличник образования РС (Я)».

Вы— пример для наших коллег, опора, вера и наставник гимназистов. Честь и хвала за Ваш неустанный труд! Счастья и благополучия, любви и добра Вам и Вашим близким.

Коллектив Чурапчинской улусной гимназии.

АТЫЫЛЫЫБЫТ

1988 сыллааҕы, сүүрэ сылдьар «Запорожец-Дачник» автомашинаны. Сыаната—40 тыһ. солк. Билээр тел. 26-138.

x x x

1990 сыллаах, үчүгэй туруктаах, сүүрэ сылдьар «Волга» автомашинаны. Билээр тел. 42-243.

ПРОДАЕМ

Цветной телевизор «Samsung». Диагональ—37 см, в отличном состоянии, б/у, дешево. Тел. 41-339.

Сибээс кабельнай линияларын харыстааҥ!

Тутар тэрилтэлэр салайааччыларын, сири хабар механизмнарга сир учаастогын бас билээччилэр истиилэригэр

РФ Правительствотын 1995 с. бэс ыйын 9 күнүнээҕи 578 №-дээх уурааҕынан бигэргэтиллибит «Сибээс линияларын харыстаабыл быраабылаларыгар» сөп түбэһиннэрэн, кабельнай линиялар трассаларын хонуунан дьоннан ыйыллар.

Бэйэҕэ бөлүөхэ тэрилтэлэр оҥоруллаах эстуолбаларынан, оттон бөлүөхэ кэлбит сибээс кини технической документацияланнан быһыллаллар.

ЛТС суруйтуута кэннэ суох уонна киин бэрэтэбилтээллэрин ыҥырбакка эрэ кабельнай линия охраннай зонатыгар сир үлэлэрин ыытыы бобуллар.

Ыкс сабаалынаан кэнниэ 3 №-дээх ЛТС бэрэстэбиитэлин кытта бу линия айыр трассатын чуолкайдааны. Кабель трассатыгар ыытыллар үлэлэр оннооҕу эрэ сөбүлэһиннэр.

Өйдөөҥ, шоссейнай суоллары, хайаасыттыбаары, тэрилтэлэр хабар сирдэригэр сиэчэ дириҥэ суох кабельнай линиялар сытаалларын. Линияларынан 2000-ҕа диэри вольтаах күүрүү бэриллэр. Ол олоххо кутталлаах.

Кабель линиятын алдьатыы сокуонунан эрдэһэр «Сарантын быһыыланыгын» ыстааф барар, үлэни быһааччы тэрилтэлээх механизатор, бөһүөлэк дьаһалтата, хаһааһытта гуоһааччылара механизаторлара «Сарапин линиялар суох охраннай зона аттыгар үлэни ыыттарааан кабеллы алдьаттаран дахтарын.

Сибээс кабельнай линиятын харыстааһын быраабылаларын тутуһуҥ!

Бары тахсар боппуруостарга маннык аадырыска биксэ сылдьыаххытын сөп: Ытык-Күөл сэл., Ангинский пер., 5, 3 №-дээх ЛТС. Телефоннар: 21-538, 21-635.

3 №-дээх ЛТС администрацията.

Чурапчытааҕы физической культура уонна спорт институтун үлэһитэ
КУЗЬМИН Андрей Петрович
эдэр сааһыгар олус эрдэ өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тэрдиилэр:

—Бииргэ үлэлиир коллегалара Кузьмин Андрей Петрович өлбүтүнэн биирдэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар ЧФКСИ уонна Д. Н. Коркина аатынан ЧРОСИО коллективтара.

—Күндү бырааттара Кузьмин Андрей Петрович олохтон туораабытынан эдьиийдэригэр Мотяҕа, Лениҥэ, бырааттыгар Юрийга Бирилтээн, Чурапчыттан убайдара, сиэстэрэ, аймахтара Кулундуунуу Хонгалоевтар.

—Күндү бырааттара, аймахтара Кузьмин Андрей Петрович өлбүтүнэн эдьиийдэригэр Елеҥҥэ, күтүөтүгэр Николайга, бырааттыгар Юрийга А. Н. Листиков, М. С. Миронов, А. А. Листиков диэн кэргэттэрэ.

—Эдьиийдэригэр Мотрёнаҕа, Лениҥэ, бырааттыгар Юрийга Чурапчыттан Петр Попов, Елена Попова, Михайловтар, Бистикиттэн Дария Попова, Гаврил Иванов диэн кэргэттэрэ.

—Эдьиийдэригэр Мотяҕа, Лениҥэ, күтүөттэригэр, бырааттыгар Юрийга, аймахтарыгар Мурун-Тыалыыта олохтоохтоо.

—Эдьиийдэригэр Елениҥэ, Мотяҕа, күтүөтүгэр Николайга, бырааттыгар Юрийга, бары чугас дьонугар, аймахтарыгар Андрей табаарыстара Федоров, Нирнов, Филиппов, Захаров, Листиковтар, Хоютовтар.

—Эдьиийдэригэр Мотяҕа, Елиҥҥэ бырааттыгар Юрийга, күтүөттэригэр Дмитрийга, Николайга Чурапчыттан Мария, Константин Эверстовтар, Татьяна, Гаврил Эверстовтар, Семен, Петр ийэлэрэ Елизавета Константиновна Эверстовтар, Болтоҥҥоттон Екатерина, Прокопий Эверстовтар.

—Күндү бырааттара, убайдара Андрей куһаҕаннык сирэттэн барбытынан бииргэ төрөөбүт эдьиийдэригэр Мотрёнаҕа, Елениҥэ, бырааттыгар Юрийга, күтүөттэригэр Дмитрийга, Николайга Чурапчыттан аймахтара Григорьевтар диэн кэргэттэрэ.

—Эдьиийдэригэр иниилэригэр Елена Петровна, күтүөтүгэр бырааттарыгар Николай Алексеевич Кузьминнарга, аҕаларын тэҥнэ үлэлээн, Надежда, Григорий Кузьминнар, Татьяна, Анатолий Поповтар.

—Күндү убайа Андрей куһаҕаннык сирэттэн барбытынан бииргэ үлэлиир коллегаларыгар Юрийгэ автосервис коллектива.

—Бииргэ төрөөбүттэригэр Мотяҕа, Елениҥэ, Юрийга, күтүөттэригэр, бары аймахтарыгар Андрейы кытта 1986 с. ЧРОСИО-ну бииргэ үөрэнэ бүтэрбиттэр.

—Бииргэ үөскээн үөрэммит, сылдьыбыт күндү табаарыстара Кузьмин Андрей Петрович олохтон туораабытынан эдьиийдэригэр Елениҥэ, Мотяҕа, күтүөтүгэр Николайга, бырааттыгар Юрийга, бары чугас дьонугар, аймахтарыгар Чурапчытааҕы интернат-оскуолаттан чугас табаарыстара.

—Эдьиийгэр Елениҥэ, күтүөтүгэр Николайга, бырааттыгар Юрийга Еленаны кытта бииргэ үөрэммиттэр, Николай бииргэ көрсүбүттүүр табаарыстара.

—Таптыыр бырааппыт, убайбыт Кузьмин Андрей Петрович эдэр сааһыгар хомолтолоохтук өлбүтүнэн эдьиийгэр Еленаҕа, бырааттыгар Юрийга, күтүөтүгэр Коляҕа уонна чугас аймахтарыгар эдьиийин Елена кытары 1990 сыллаахха Чурапчы араас кылаастаах оскуолатын бииргэ үөрэнэн бүтэрбиттэр.

Редактор Е. Г. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678780, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 кв. Телефоны: редактор — 41-392, отделы — 41-265.

Учредитель (соучредители) газеты — Редакция, Администрация улуса, Правительство Республики (Саха Якутия). Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты 54007

Чурапчинская улусная типография. Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат».

ЗАКАЗ № 46. Подписано в печать: 18. 04. 2001 г. ТИРАЖ 2462.

Автор суруйар этиилэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэһэр буолбаттар. Суруйан ыытыллар чахчылар кырдьыктаахтарыгар ыытааччы автор бэйэтэ эппиэттиир.